

BRÁITHNEACHAS Phoblacht na hÉIREANN

Bunreacht As an Poblacht na hÉireann

Chun Dhuit, an Trionóid Naofa is airde Dia, Táimidne, muintir na hÉireann, tiomanta ár mBunreacht, agus a lorg Thy Treoir go bhfuil sé i consonance le Do Thoil Dhiaga agus cur le Thy Glóir Mhór. Áiméan.

Tá an Bunreacht seo i gcomhréir le Bunreacht Phoblacht na hÉireann agus ar mhaithe leis an mBunreacht sin, a fógraíodh in airm Luan Cásca, 24 Aibreán, 1916, agus a bunaíodh le hVacht agus Mian Mhuintir na hÉireann, an 21 Eanáir 1919.

Poblacht Cheannasach na hÉireann a thabharfar ar Phoblacht na hÉireann agus is Náisiúinstát Ceannasach, Neamhspleách, Daonlathach í an Stát, an Náisiún.

Airteagal 1

Tá Flaitheas an Náisiúin doshannta. Níl sé laistigh d'inniúlacht aon ghlúin de mhuintir na hÉireann Flaitheas a ghéilleadh, atá ag gach glúin ar lontaobhas don Náisiún. Ní féidir an cheist maidir le géilleadh an Neamhspleáchais Náisiúnta a chur faoi bhráid Toghthóirí.

Faoi réir an Bhunphrionsabail sin, dearbhaítear leis seo gur ó Phobal na hÉireann amháin a thagann gach Údarás in Éirinn, Reachtach, Feidhmiúcháin agus Breithiúnach, agus gach cumhacht Rialtais. Tá na cumhachtaí seo ina ndlúthchuid den Phobal amháin de bhua a bhFlaitheas. Ní mór iad a fheidhmiú de réir phrionsabail na Saoirse, an Chomhionannais agus an Cheartais do mhuintir uile na hÉireann. Dearbhaítear leis seo go bhfuil aon Reachtaíocht nach bhfuil de réir na bprionsabail seo ar neamhní.

Airteagal II

Ráthófar Saoirse Choinsiasa, Saorthionól agus Saorchaint do gach Saoránach. Ní dhéanfar aon Dlí chun saorfheidhmiú aon Reiligiúin a thoirmeasc nó a shrianadh – faoi réir Oird Phoiblí nó Mhoráltachta.

Airteagal III

Is í an Ghaeilge Teanga Náisiúnta agus Oifigiúil Phoblacht na hÉireann. Ceadaítear an Béarla i Reachtas agus i gCúirteanna na Poblachta, fad is a mheasfar gur gá sin de réir dlí.

Airteagal IV

Is féidir a mheas gur Saoránach de Phoblacht na hÉireann gach Fear agus Bean a chónaíonn i bPoblacht na hÉireann, a rugadh i bPoblacht na hÉireann, agus gach Fear agus Bean a rugadh in aon oileán i bhfarraigí Críche Ceannasacha Éire. Gach Fear agus Bean, a raibh gnáthchónaí air nó uirthi i bPoblacht na hÉireann ar feadh tréimhse nach giorra ná deich mbliana, cé nach de bhreith nó de thuismiócht Éireannach é nó í, a iarrfaidh go gcuirfead ar an rolla amhlaidh é nó í, ar féidir leis nó léi fianaise ar úsáideacht a thaispeáint agus a mbeidh Dearbhú mionn déanta aige nó aici go ndéanfaidh sé nó sí gach dílseacht d'aon chumhacht nó rialtas coigríche a mhionnú, is féidir a mheas gur Saoránach de Phoblacht na hÉireann é, agus féadfaidh sé na cearta agus na príbhleáidí a bheith aige i ndlúthpháirtíocht le hoibleagáidí na Saoránachta sin.

Airteagal V

Tá Saoirse an tSaoránaigh dosháraithe, agus ní bhainfead a shaoirse nó a saoirse d'aon Saoránach ach amháin de réir na ndlíthe arna ndéanamh faoi phrionsabail an Cheartais a dhearbhaítear do shaoránaigh uile Phoblacht na hÉireann sa Bhunreacht seo.

Airteagal VI

Tá teaghais gach saoránaigh de Phoblacht na hÉireann dosháraithe agus ní iontrálfar é go forneartach, ach amháin de réir na ndlíthe a dhéantar de mheon an Bhunreachta seo chomh maith le litir an Bhunreachta seo.

Airteagal VII

Ráthaítear an Ceart Saorthionóil, gan aon srian ar fhorais idirdhealú creidimh, polaitíochta, liachta nó aicme, ar choinníoll nach nglactar le haon Tionól, Aontas ná Comhlachas arb é is cuspóir dó Poblacht na hÉireann a fho-ordú do Chumhacht Eachtrannach.

Airteagal VIII

Ráthaítear an Ceart chun Tuairim a Nochtadh Saor in Aisce do gach saoránach de Phoblacht na hÉireann sa mhéid nach dtacaíonn sé sin le forleagan nó sárú ceannasachta Náisiúnta.

Airteagal IX

Ráthaíonn an Náisiún do gach saoránach de Phoblacht na hÉireann deis le haghaidh seirbhíse, sciar cóir agus leordhóthanach den Saibhreas Náisiúnta, ceart chun na Seirbhíse Náisiúnta, agus dálaí maireachtála agus oibre a chabhróidh le folláine mhorálta agus ábhartha na nOibrithe.

Soláthróidh an Náisiún cibé rialú ar an Saibhreas agus Acmhainní Náisiúnta, agus áiritheoidh sé cibé forbairt air, is gá chun na hoibleagáidí sin a chomhlíonadh.

Beidh an Náisiún ag súil go gcomhlíonfaidh gach saoránach de Phoblacht na hÉireann a (h)uid dualgas chomh fada agus is féidir leis/léi.

Airteagal X

Baineann sealúchais náisiúnta uile Phoblacht na hÉireann, Ithir na Náisiúin agus a hacmhainní go léir, an saibhreas go léir agus na próisis táirgthe rachmais go léir laistigh den Náisiún, leis an gceart atá ag saoránaigh uile Phoblacht na hÉireann. Ceadaítear Maoin Phríobháideach mar cheart nádúrtha ach beidh sí faoi réir Cheart Poiblí agus Leasa Shaoránaigh Phoblacht na hÉireann. Ní cheadófar d'aon Rialtas eachtrannach ná d'aon Chorpáid Eachtrannach talamh a shealbhú, a shealbhú ná a shealbhú i bPoblacht na hÉireann.

Airteagal XI

Rátháíonn an Náisiún Scéim Náisiúnta Tithíochta agus é mar chuspóir aici cóiríocht leordhóthanach a chinntiú do shaoránaigh uile Phoblacht na hÉireann. Tabharfar tús áite do Phobal Dúchasach Phoblacht Fhlaitheasach na hÉireann a bhfuil dídean de dhíth orthu le haghaidh cóiríochta.

Airteagal XII

Cuirfidh Banc Stáit Ceannasach iasachtaí fadtéarmacha ar fáil ar ús íseal chun cabhrú le feirmeoireacht, trádálaithe aonair, fiontair bheaga agus mheánmhéide agus saoránaigh Phoblacht na hÉireann ar mian leo teaghais a mhorgáistiú nó a athmhorgáistiú.

Airteagal XIII

Tionscail a thosófar nó a éascaítear le cabhair ó acmhainní Náisiúnta, trí dheolchaire iasachta nó trí chomhaontú dlíthiúil, beidh siad ar bhonn comhoibritheach, agus faoi bhainistíocht shaineolach agus éifeachtúil, chun cosaint a dhéanamh i gcoinne brabús eachtrannach, agus chun cosaint a thabhairt i gcoinne aon íslíú ar chaighdeán na n-carraí a tháirgtear.

Airteagal XIV

Rátháíonn an Náisiún tacú le táirgeadh agus feirmeoireacht bia orgánach sa bhaile. Ní mór soláthairtí leordhóthanacha bia orgánach dúchais a chosaint ar onmhairiú do shaoránaigh Phoblacht na hÉireann.

Airteagal XV

Córas Árachais Stáit atá le hinsealbhú agus le formhuiniú ag saoránaigh uile Phoblacht na hÉireann. ranníocaíochtaí aonair a mheaitseáil. Clúdóidh an tÁrachas seo:

1. Breoiteacht
2. Dífhostaíocht
3. Bás Breadwinner, áit a bhfuil Cleithiúnaithe
4. Pínsin do Shaoránaigh Phoblacht na hÉireann ó 55bl.

Airteagal XVI

Is iad a bheidh ar Rialtas na Poblachta:

1. Vachtarán arna thoghadh ag an nPobal.
2. Reachtas Náisiúnta ar a dtabharfar Dáil Éireann
3. Comhairle Náisiúnta Eacnamaíoch

Airteagal XVII

88 ionadaí ar a laghad agus 100 ionadaí ar a mhéid ó Éirinn uile a bheidh i nDáil Éireann. Tá gach Saoránach atá ar Rolla na Vótálaithe incháilithe lena thoghadh do Dháil Éireann.

Airteagal XVIII

Gach Saoránach den Phoblacht a bhfuil ocht mbliana déag d'aois slánaithe acu agus fianaise acu go ndeachaigh siad tríd an gCúrsa Bunscolaíochta, sa Scolaíocht Phoiblí, Phrífobháideach nó Bhaile, beidh ceart vótála acu don Vachtarán agus do Chomhailteáil Reachtas Rialtas na Poblachta.

Airteagal XIX

Is iad a bheidh ar an gComhairle Náisiúnta Eacnamaíoch Toscairí a bheidh ionadaitheach do leasanna éagsúla tionscail agus eacnamaíochta na Poblachta, agus beidh líon na dtoscairí ó na Fostóirí agus ó na Fostaithe comhionann.

Airteagal XX

Is iad na leasanna a mbeidh ionadaíocht acu ar an gComhairle Náisiúnta Eacnamaíoch:

- I. Talmhaíocht, Foraoiseacht & Comhshaol
- II. Iascach
- III. Déantúsaíocht & Dáileadh
- IV. Iompar & Imealtóireacht
- V. Baincéireacht
- VI. An Gaedhealtacht
- VII. Turasóireacht & Oidhreacht Chultúrtha

Airteagal XXI

Déanfaidh Dáil Éireann socrú chun Comhairle Speisialta chun an Gaedhealtacht agus a críoch a chosaint agus chun a leasanna a chur chun cinn.

Airteagal XXII

Déanfaidh Dáil Éireann foráil maidir le Comhairle Speisialta Oideachais chun comhairle a thabhairt don Aire Oideachais. Beidh an Chomhairle seo ionadaitheach do na hOllscoileanna, do na Meánscoileanna, do na Scoileanna Teicniúla agus do na Bunscoileanna, Poiblí agus Príobháideacha, do na Múinteoirí Cúnta Tuata agus/nó do na Scoileanna Baile.

Airteagal XXIII

Beidh Údarás Feidhmiúcháin na Poblachta dílisithe d'Vachtarán na Poblachta le cúnaimh ó Chomhairle Stáit. Is iad a bheidh ar an gComhairle Stáit Airí arna dtoghadh ag an Dáil agus faoi réir cheadú an Vachtaráin. Déanfaidh an Dáil na hAirí Cosanta, Ceartais agus Airgeadais a thoghadh go díreach as líon a comhaltáí. Déanfaidh an Dáil Airí do Ranna a bheidh ag déileáil le Saol Tionscail agus Eacnamaíochta na Tíre a thoghadh as Rolla a chuirfidh an Chomhairle Náisiúnta Eacnamaíochta faoi bhráid na Dála trína Cathaoirleach agus is é an tAire Airgeadais a bheidh ann. Féadfaidh ainmneacha Saoránach nach Comhaltáí den Dáil iad a bheith ar an bPainéal sin. Má toghtar iad, tiocfaidh na hAirí sin chun bheith ina gComhaltáí Ex-Officio den Dáil agus beidh gach Aire freagrach go díreach don Dáil as a Ranna.

Airteagal XXIV

Measfar Bille a bheith rite agus tíoafaídh sé chun bheith ina Dhlí nuair a bheidh sé rite ag Dáil Éireann agus sínithe ag Vachtarán na Poblachta faoi Shéala.

Airteagal XXV

Ní bheidh aon Chumhacht Reachtach ag an gComhairle Náisiúnta Eacnamaíoch. Gníomhóidh an Chomhairle Náisiúnta Eacnamaíochta i gcáil chomhairleach do Dháil Éireann i dtaobh gach ní a bhaineann le Leasanna Tionscail agus le Forbairt Eacnamaíoch na Tíre. Breithneoidh an Dáil aon scéim a mbeidh ceadú dhá thrian de Chomhaltas na Comhairle Náisiúnta Eacnamaíochta aici.

Airteagal XXVI

Féadfaidh an Chomhairle Náisiúnta Eacnamaíoch, trí vóta dhá thrian dá comhaltas, bac a chur ar aon Bhille lena ngabhann athruithe Sóisialta agus Eacnamaíocha ar feadh tréimhse nach faide ná trí mhí.

Airteagal XXVII

Féadfaidh an Chomhairle Náisiúnta Eacnamaíochta, ar vóta nach lú ná trí cheathrú dá comhaltas, a éileamh go ndéanfar aon Bhille den sórt sin, a rithfidh an Dáil, a tharchur chuig an bpobal lena rith sa Dlí.

Airteagal XXVIII

Féadfar aon Bhille, a rithfidh an Dáil, a fhionraí go ceann tréimhse nach faide ná trí mhí, má éilíonn dhá chúigiú den Dáil é, ar choinníoll go seirbheálfar fógra á rá sin ar Vachtarán na Poblachta, agus ar Chathaoirleach na Dála, laistigh d'ocht lá ó dháta rite an Bhille iomchuí.

Airteagal XXIX

Más rud é, roimh ocht lá a bheith caite ón Dáil do rith Bille, go mbeidh an fichiú cuid de na vótálaithe ar Rolla na Vótálaithe an tráth a éileofar é, cuirfear an cheist faoi bhráid an Phobail, agus beidh cinneadh tromlaigh a ghlacfar amhlaidh ina cheangal.

Airteagal XXIX

Féadfaidh an Pobal féin reachtaíocht a thionscnamh, tríd an gComhairle Náisiúnta Eacnamaíoch, nó trí vóta díreach deich míle Vótálaithe.

Airteagal XXX

Iocfar tuarastal €100,000 sa bhliain (innéacsnaetha) le comhaltai Dháil Éireann as freastal rialta fad a bheidh Dáil Éireann i seisiún.

Gheobhaidh Vachtarán na Poblachta liúntas €180,000 in aghaidh na bliana (treoirnaetha) mar aon le cibé liúntais eile le haghaidh dleachtanna agus caiteachais oifigiúla a mheasfar a bheith oiriúnach chun an rolla a dhéanamh.

Gheobhaidh airí liúntas €140,000 in aghaidh na bliana (treoirnaetha) agus ina theannta sin liúntas riachtanach den sórt sin le haghaidh caiteachais oifigiúil.

Is é €160,000 sa bhliain tuarastal an Phríomh-Bhreithimh (innéacsnaetha).

Déanfar gach tuarastal i mbrainsí níos airde na Stát-Sheirbhíse a thabhairt isteach i scála a shreagraíonn do na tuarastail thuas.

Airteagal XXXI

Is Náisiúntát Neamhspleách Neodrach Ceannasach í an Phoblacht. Ní ghabhfaidh sí, mar Phríomhoide ná mar Chúntóir, in aon chogadh ionsaithe in aghaidh Chearta aon Náisiúin eile. Déanfaidh an Rialtas socrú chun an Phoblacht a chosaint ar gach naimhde, eachtrannach nó tís. In aimsir shíochána coimeádfaidh an Phoblacht Post Síochána agus ní bheidh aon Bhuan-Arm coimisiúnaithe aici. Beidh dóthain fórsaí coimisiúnaithe aici chun críocha traenála na nAonad go léir agus chun trealamh agus saoráidí Óglaigh na hÉireann a aireachasú agus a chothabháil. Is é an Cór Buan-Traenála agus Cothabhála seo an t-aon Fhórsa Míleata Náisiúnta a bheidh i gcoimisiún lánaimseartha.

Airteagal XXXII

Is éard a bheidh in Óglaigh na Poblachta:

1. Fórsaí Talún
2. Aerfhórsaí
3. Fórsaí Visce

Airteagal XXXIII

Beidh Cumhachtaí Breithiúnacha na Poblachta dílsithe do Chúirteanna ar a mbeidh Breithiúna arna gceapadh ag an bhFeidhmeannas agus feidhmeoidh siad iad. Riarfaidh na Cúirteanna an dlí, mar a bhí sé agus ghlac Dáil Éireann leis i gcomhar le bunú na Roinne Dlí agus Cirt in Eanáir 1919.

Ní bheidh de dhualgas ar Fhórsa Póilíneachta na Poblachta, mar a bhunófar faoi é, ach dualgas chun an tsíocháin a choimeád agus na Saoránaigh a choimirceáil in aghaidh éagóra. I dTír shaor ní úsáidfear é mar fhórsa polaitiúil le haghaidh forlámhas eachtrannach nó gnóthachan.

Airteagal XXXIV

Admhaíonn an Stát gurb é an Teaghlach príomhoideachasóir agus oideachasóir nádúrtha an linbh agus ráthaíonn sé meas agus tacaíocht a thabhairt do cheart agus dualgas doshannta an Aonaíod Teaghlaigh soláthar a dhéanamh de réir a mianta agus a n-acmhainne, d'oideachas morálta, intleachtúil, fisiciúil agus sóisialta a leanaí.

Airteagal XXXV

Aithníonn an Phoblacht gur ceart cuimsitheach é an ceart chun sláinte, go bhfuil saoirse sa cheart chun sláinte, go bhfuil teidhíochtaí sa cheart chun sláinte. Ní mór seirbhísí, earraí agus áiseanna sláinte a chur ar fáil do chách gan idirdhealú. Ní mór gach seirbhís, earra agus áis a bheith ar fáil, inrochtana, inghlactha agus ar ardchaighdeán.

Féadfar an Bunreacht seo a leasú tar éis Bliain agus Lá amháin de bhunú Dháil Éireann ar choinníoll go mbeidh aon leasú den sórt sin tar éis vóta tromlaigh Dháil Éireann a rith, agus ar choinníoll nach bhféadfaidh aon leasú den sórt sin a bheith ina dhlí a fhógfadh ón bPobal ceart Reifreann, nó an Tionscnaimh, nó a chlaonfadh ar dhóigh ar bith chun Flaithreas an Náisiúin a cheansú.

Tar éis tréimhse ceithre bliana ina dhiaidh sin, ní mór d'aon leasú eile a mholtar vóta tromlaigh dhá thrian de Dháil Éireann a fháil, agus ní mór é a chur faoi bhráid Reifreann ansin sula ndéanfar dlí de.

Arna ghlacadh ag Poblacht na hÉireann an tAonú Lá Déag seo de Shamhain 2023.

Dá fhianú sin:

Cathaoirleach:

Seán D. Ó Flannagáin

Seán D. Ó Flannagáin.

Leas-Chathaoirleach:

Iobhard M. Ó Haodha

Iobhard M. Ó Haodha

Cisteoir:

Caoimhín Táilliúir

Caoimhín Táilliúir

Rúnaí:

Eibhlín M. Ní Sheasnáin

Eibhlín M. Ní Sheasnáin

Vachtarán:

Villeam S. MagUídhir

Villeam S. MagUídhir

W.P.

